

Esipuhe

MikaEL – Kääntämisen ja tulkkauksen tutkimuksen symposiumin verkkojulkaisu / Nätpublikation för Symposiet om forskning i översättning och tolkning KäTu / Electronic Journal of the KäTu Symposium on Translation and Interpreting Studies on vertaisarvioitu sähköinen refereejulkaisu, jonka artikkelit pohjautuvat vuotuisessa Kääntämisen ja tulkkauksen tutkimuksen symposiumissa pidettyihin esityksiin. Julkaisu on saanut nimensä **Mikael Agricolan** mukaan, ja se kunnioittaa näin osaltaan tämän laaja-alaisen humanistin, kielimiehen ja kääntäjän elämäntyötä. Artikkelikokoelman tarkoituksena on tavoittaa niin kansallinen kuin kansainvälinen käännöstutkijayhteisö, ja sähköinen julkaisufoorumi takaa artikkelien helpon saavutettavuuden.

MikaEL-verkkojulkaisun volyyymi 12 perustuu huhtikuussa 2018 Turun yliopistossa järjestetyssä **XVI Kääntämisen ja tulkkauksen tutkimuksen symposiumissa** pidettyihin esityksiin. **KäTu2018-symposiumin** teemana oli *Kääntämisen hinta*. Nyt ilmestyvän symposiumijulkaisun artikkeleista kuitenkin vain yksi tarkastelee tätä teemaa, ja muissa kohteina ovat KäTun perinteiden mukaan alan moninaiset kysymykset ja yhteydet. Volyymi sisältää kahdeksan refereeartikkelia ja kuusi vertaisarvioimatonta katsaus- tai keskusteluartikkelia.

Volyymien 12 ensimmäinen osa, *Hintakysymyksiä*, sisältää **Outi Paloposken** plenaari-esityksensä perustuvan vertaisarvioitun artikkelin. Paloposki tarkastelee artikkelissaan käännöskulttuurin syntyvaiheita 1800-luvun Suomessa ja toteaa, että 1800-luvun käännöskulttuurissa oli ainakin kaksi eri juonetta: kaunokirjallisuuden suomentaminen ja valtionhallinnon käännöstoiminta. Vuosisadan alussa suomentaja joutui lähtökohtaisesti ottamaan huomioon sen, ettei hän voisi saada toimeentuloaan käännöksillä, kun taas vuosisadan lopussa kääntäminen oli jo palkallista työtä. Paloposki tosin toteaa, että kaunokirjallisten käännösten palkkiot riittivät vain lisäansioiksi. Tutkitun ajankohdan jälkeen tilanne on muuttunut monin tavoin. Suomentamisen kenttää ovat muuttaneet kustantamoiden vakiintuminen ja kääntäjien edunvalvonta. Valtionhallintoon on puolestaan kehittynyt uudenlaista käännöskulttuuria.

Toisessa vertaisarvioitussa osassa, *Teorian ja käytännön yhteyksiä*, **Juho Suokas** tarjoaa lukijoille toimintatutkimuksellisen näkökulman kääntämisen käytäntöön ja sen kehittämiseen. Suokas on tutkinut yhtä suomalaista kielitoimialan yritystä ja havaintojensa perusteella toisaalta tarkastellut sitä, miten ala voisi hyötyä käyttäjäkeskeisen näkökulman tuomisesta toimintaan, toisaalta pohtinut toimintateorian ja kääntämisen yhdistämisen synnyttämää potentiaalia. Artikkelissa esiteltävän ensimmäisen toimintatutkimusvaiheen tuloksissa korostuvat sellaiset piirteet kuin laatu, asiakaspalaute ja prosessiin osallistuvien välinen viestintä, erityisesti asiakasviestintä.

Kolmas osa, *Kielen ja tyylin seikkoja*, sisältää kolme vertaisarvioitua artikkelia. **Sakari Katajamäki** tarkastelee artikkelissaan Topeliuksen *Luonnonkirjan* (*Naturens*

Bok) eri suomennoksia ja sitä, miten siihen sisältyviä runokäännöksiä on muutettu tämän koulukirjan pitkän suomennos- ja käyttöhistorian aikana. Hän käyttää esimerkkinä Topeliuksen runoa ”Djurens egenskaper” ja tarkastelee, missä määrin runo on toisaalta muuttunut ja toisaalta pysynyt muuttumattomana painoksesta toiseen. Esimerkin avulla hän myös osoittaa, miten tekstuaalitieteiden analyysimenetelmiä, kuten kollatointia, voidaan hyödyntää käännöstutkimuksen apuna.

Jukka Mäkisalo ja **Marjatta Lehtinen** valottavat artikkelissaan kognitiivisesta semantiikasta haetun käsitteen *voimadynamiikka* soveltuvuutta kääntämisen ja käännösten kuvaukseen ja pyrkivät samalla rakentamaan kääntämisen opetukseenkin soveltuvaa teoreettista kuvaustyökalua. Aiemmat havainnot tukevat asiasisällön säilymistä käännettäessä, mutta kognitiiviseen sisältöön liittyvä voimadynamiikka ja sen säilyminen tai muuttuminen nousevat empiirisen aineiston laadullisessa tarkastelussa keskiöön. Havainnot viittaavat myös siihen, että kognitiivisten rakenteiden muutos ei välttämättä vaikuta käännöksen toimivuuteen.

Tommi Nieminen pohtii artikkelissaan käännöstyylin tutkimisen metodologisia haasteita ja esittää tutkimusta helpottavaksi työkaluksi *kehyksen* käsitettä. Nieminen valottaa kielitieteen analyttistä tutkimusperinnettä, jossa tyyliä tarkastellaan paitsi tiettyjen kielenpiirteiden esiintyvyyden kautta, myös – ja ennen muuta – prosessina, ja tuo esiin käytettyjen menetelmien puutteet tilanteessa, jossa tutkimus kohdistuu käännetyin tekstin tyyliin, ts. lähdetekstin ja kohdetekstin tyylien vastaavuuteen. Käännöstyylin onnistuneisuuden arviointiin artikkelissa ehdotettu kehyksen käsite on semioottinen kokonaisuus tai tekstijakso, ja tätä onnistuneisuutta voidaan arvioida tarkastelemalla lähtö- ja kohdetekstin tyylien yhtäläisyyttä kehyksen sisällä.

MikaEL12:n neljäs osa, *Näkökulmana kääntämisen opiskelijat*, käsittää sekin kolme vertaisarvioitua artikkelia. **Esa Penttilä** käsittelee artikkelissaan valmistuvien kääntäjäopiskelijoiden näkemyksiä kyvyistään minäpystyvyyden näkökulmasta. Penttilä on koonnut aineistonsa kääntäjäopiskelijoiden reflektioivista loppuesseistä ja toteaa aineistonsa perusteella, että minäpystyvyysteorian avaintekijät näyttävät vaikuttavan valmistumassa olevien kääntäjäopiskelijoiden minäpystyvyyksensä. Opiskelijat tuntevat hyvin heikkoutensa ja vahvuutensa ja osaavat suhteuttaa ne tulevan ammattinsa haasteisiin. Tässä suhteessa kääntäjäopiskelijat onnistuneesti osallistuneita opiskelijoiden itsereflektointitaitojen kehittämisessä.

Minna Ruokosen artikkeli raportoi laajan, kääntäjien statusta ja arvostusta kartoittavan kyselytutkimuksen tuloksista. Ruokonen vertailee ammattikäntäjien ja kääntäjäopiskelijoiden käsityksiä ja tarkastelee tilastollisen analyysin avulla muun muassa kääntäjien työkokemuksen ja erikoistumisalan vaikutusta status- ja arvostusnäkökulmiin. Tilastollisen analyysin perusteella opiskelijoiden ja ammattikäntäjien käsitykset ovat valtaosin samansuuntaisia. Silloin kun tilastollisesti merkittäviä eroja saattoi havaita, ammattikäntäjien vastauksista heijastui kääntäjäopiskelijoita positiivisempi käsitys kääntäjän statuksesta.

Damon Tringham tarkastelee artikkelissaan kulttuurisidonnaisen aineksen ja sen kautta rakentuvan merkityksen välittymistä yhtäältä alkuperäisen teoksen ja toisaalta käännetyin teoksen lukijoille. Tarkasteltavana teoksena tutkimuksessa oli Terry Pratchettin *Jingo*. Puolet tutkimukseen osallistuneista opiskelijoista luki tarkasteltavan tekstin

alkuperäiskielellä eli englanniksi, puolet luki saman tekstin suomennoksen. Kyselyllä kartoitettiin sitä, missä määrin opiskelijat tunnistivat tekstiin sisältyneet kulttuuri-sidonnaiset viittaukset ja ymmärsivät ne. Tuloksista käy ilmi, että suurin osa viittauksista jäi tunnistamatta sekä englannin- että suomenkielisistä teksteistä.

Volyymin 12 viimeinen, vertaisarvioimaton osa, *Katsauksia ja keskustelua*, kokoaa nimensä mukaisesti kuusi katsaus- tai keskusteluartikkelia, jotka käsittelevät tutkimuksen ja koulutuksen ajankohtaisia teemoja. Ensimmäisessä artikkelissa **Ritva Hartama-Heinonen, Tiina Holopainen, Anne Ketola, Kaisa Koskinen, Tutta Saalin ja Liisa Tiittula** raportoivat Helsingissä pidetystä Suomen kääntäjien ja tulkkien liiton opettajien ja tutkijoiden jaoston vuoden 2018 syysseminaarista ja erityisesti sen neljästä teematyöpajasta sekä niissä käydyistä keskusteluista. Seminaarin teemana oli kääntäjänkoulutuksen tila ja tulevaisuus. Teematyöpajoissa osallistujat saivat kuulla alustuksia ja pohtia eri kääntäjänkoulutusyksiköiden yhteistyömahdollisuuksia tohtorikoulutuksen, etäopetuksen ja opetuksen digitalisoinnin sekä harjoittelupaikkojen näkökulmasta. Näihin nivoutui neljäntenä teemana kysymys työnjaosta ja profiloitumisesta.

Toisen artikkelin on kirjoittanut **Reeta Holopainen**. Artikkelissaan Holopainen käsittelee Topeliuksen *Naturens Bok* -koulukirjan suomennosta *Luonnonkirja* ja sen käännettyä erikoisalan sanastoa tieteellisen editoinnin ja tieteellisen kommentoinnin näkökulmasta. Holopaisen mukaan *Luonnonkirjan* käännettyistä erikoisalojen sanoista esiintyi runsaasti rinnakkaismuotoja 1800-luvun lähteissä. Näin ollen jatkotutkimuksessa voitaisiin tarkastella, miten *Luonnonkirjan* kieli ja sen erikoisalan sanasto on muuttunut vuosina 1860–1929.

Kolmannessa artikkelissa **Marja Kivilehto** tarkastelee käännöstieteellisten lehtien vertaisarviointia ja sitä, miten avoimesti tästä prosessista on saatavilla tietoa. Vertaisarviointi on olennainen osa tieteellisen artikkelin julkaisuprosessia, mutta sitä ei ole juurikaan tutkittu käännöstieteen alalla. Lehtien verkkosivuilta löytyvien kuvausten sekä toimittajilta saatujen kyselyvastausten perusteella eroja on niin vertaisarvioinnin käytännöissä ja kriteereissä kuin myös siinä, miten avoimesti näistä kerrotaan esimerkiksi potentiaalisille artikkelin kirjoittajille.

Artikkeleista neljäs julkaistaan postuumisti: sen kirjoittaja, **Ossi Kokko**, menehtyi toimitustyön loppuvaiheessa. Artikkelin viimeistelystä ovat huolehtineet Kokon kollegat Sakari Katajamäki ja Reeta Holopainen. Kokko tarkastelee artikkelissaan Zacharias Topeliuksen teoksen *Boken om Vårt Land* eri laitosten ja *Maamme kirja* -suomennosten raamattusitaatteja ja niiden tekstikriittisessä vertailussa esiin tulevia seikkoja. Vertailusta ilmenee, miten eri raamatunkäännökset ovat eri aikoina vaikuttaneet – tai eivät ole vaikuttaneet – sitaatteihin. Keskeisenä havaintona on, että maamme itsenäistymisen jälkeen julkaistut teoksen suomenkieliset versiot eivät ole ruotsista käännettyjä, vaan perustuvat aiempiin suomenkielisiin laitoksiin.

Simo Määttä, Riitta Ylikomi ja Eeva Puumala kertovat artikkelissaan sijaistraumatisoitumisesta, joka on tulkeilla vaarana erityisesti tulkattaessa emotionaalisesti kuormittavissa tilanteissa tai raskaista aiheista. Artikkelin perustuu työpajaan, ja siinä käydään läpi esimerkkitalanteita ja niistä työpajassa herännyttä keskustelua. Lopuksi kuvataan sijais-traumatisoitumisen syitä ja oireita sekä tapoja, joilla sitä voidaan ehkäistä.

Katsauksia ja keskustelua -osan viimeinen artikkeli käsittelee maallikkotulkki-
negatiivisia kokemuksia tulkkauksesta. Artikkelissaan *Ei mistään hinnasta!* **Svetlana
Probirskaja** pohtii maallikkotulkkauksen merkitystä käännös- ja tulkkausalalla ja toteaa
artikkelinsa lopussa, että joissakin tilanteissa maallikkotulkki on ehkä oikeutetumpi
vaihtoehto kuin ammattitulkki. Maallikkotulkkauksesta tarvitaan kuitenkin lisää tutki-
musta, jotta tätä usein piiloon jäävää toimintaa saadaan valotettua.

□ □ □

Kiitämme kaikkia *MikaEL*in volyyymiin 12 kirjoittaneita; vakiintuneen käytännön mukai-
sesti kukin kirjoittaja vastaa artikkelinsa sisällöstä ja kieliasusta. Haluamme kohdistaa
kiitoksemme myös niin julkaisun toimituskunnan jäsenille kuin erityisesti artik-
kelikäsitteiden ulkopuolisille arvioijille heidän ratkaisevasta työpanoksestaan. Hei-
dän ansiostaan luettavananne on nyt neljäs vertaisarvioitu *MikaEL*-volyyymi.

MikaEL12:n julkaisuaikaan lähestymässä on jo seuraava KäTu-symposiumi. Se järjes-
tetään huhtikuussa 2019 Tampereella, ja teemana on *Kääntämisen ja tulkkausten tilat*.
KäTu2019-symposiumissa esityksen pitäjien artikkelit tulevat luettavaksenne vuoden
kuluttua.

Antoisia lukuhetkiä *MikaEL12*:n parissa toivottavat

Ritva Hartama-Heinonen, Marja Kivilehto, Minna Kujamäki ja Katja Vuokko

A Note from the Editors of *MikaEL* 12

MikaEL is an electronic peer-reviewed open-access journal that consists of articles based on presentations given at the annual *KäTu Symposium on Translation and Interpreting Studies*. The electronic publication owes its name to **Mikael Agricola** (ca. 1510–1557), a comprehensive humanist, a learned theologian, a linguist and a translator, whose translation of the Bible and other religious texts laid the foundation for standard Finnish and thus, Finnish literature. The multilingual journal is published electronically, offering easy access to both the national and the international research community in the field of translation and interpreting. Even those articles that have been written in Finnish include English abstracts.

The articles of this 12th Volume are based on the **XVI KäTu Symposium** held at the University of Turku in April 2018 with the theme *The Price of Translation*. The present volume includes eight peer-reviewed articles and six non-peer reviewed articles and papers.

The first peer-reviewed part of this volume, *Questions of price*, consists of **Outi Paloposki**'s article, which is based on her keynote speech. Paloposki sheds light on the emergence of translation culture in Finland in the 19th century, concluding that at that time, at least two types of translation practices were carried out in the Finnish society: literary translation into Finnish and governmental translation. At the beginning of the 19th century, literary translators knew they could not make a living by translating, whereas towards the end of the 1800s translation was paid work. According to Paloposki, the fees were, however, insufficient as the main source of income. Since this period, the situation has changed in many respects due to stabilization of the publishing field and increased promotion of translators' interests. Translation culture within governmental translation has also evolved in many ways.

In the second peer-reviewed part, *Connecting theory and practice*, **Juho Suokas** provides us with an action-research-approach to translation practice and its development. Suokas has studied one Finnish language service provider. Based on observations, he discusses how the industry could benefit from introducing user-centered methods in their activities. He also concentrates on the potential which is invested in the combination of Action Research and translating. This article sheds light on the results from the first stage of the research with an emphasis on themes such as translation quality, customer feedback, and communication with customers.

The third part, *Linguistic and stylistic connections*, contains three peer-reviewed articles. **Sakari Katajamäki** examines the different Finnish translations of the 19th century schoolbook *Naturens Bok (Luonnonkirja)* by Zacharias Topelius and how the translations of the poems included in the book have changed throughout the various translations and imprints. He uses Topelius' poem "Djurens egenskaper" as an example and analyses how, on the one hand, the translation has been revised and on the other hand,

what has remained unchanged across the imprints. Through this example, he also illustrates how the methodology of textual scholarship, such as digital collation, can be applied in translation studies.

Jukka Mäkisalo and **Marjatta Lehtinen** focus on how Force Dynamics, a concept from cognitive semantics, can be applied to the description of translating and translations, with a further aim to develop a theoretical description tool which can be used also in translator training. While earlier observations demonstrate that semantic information is preserved in translation, shifting the perspective of analysis on Force Dynamics in the empirical research material highlights the similarities and changes in the cognitive structures. This finding could imply that these changes do not necessarily have an impact on the functionality of a translation.

Tommi Nieminen discusses the methodological challenges in studying the style of a translated text, and suggests *frame* as a tool for such a study. Nieminen gives an overview of approaches to style in linguistics, bringing forth the challenges in applying the traditional methods to analyse the style of a translated text and the stylistic adequacy between the original and the translation. The concept of frame, suggested by Nieminen as a tool to evaluate stylistic adequacy between two texts, is defined as a semiotic whole or a sequence of text within which a stylistic match should be attained between the source text and its translation.

In the first article of the fourth part, *Translator students in focus*, **Esa Penttilä** discusses MA students' views on their translation abilities, using the concept of *self-efficacy* as a theoretical frame. Penttilä's data consists of reflective essays written by students at the final stage of their MA studies. Penttilä concludes that based on the data, the key factors in the self-efficacy theory seem to affect MA students' views on their self-efficacy. The students seem well aware of their weaknesses as well as their strengths, and are capable of relating them to the challenges of their future profession. In this sense, translator training seems to have succeeded in developing students' self-reflective skills.

Minna Ruokonen reports on the results of a survey focusing on Finnish translation students' and professional translators' perceptions of translator status and prestige. Using statistical analysis, Ruokonen compares perceptions of the two groups, and how they are affected by work experience and translators' specialisation. The statistical analysis indicates that the students' and translators' views are close to each other. When statistical differences emerge, the translator respondents' perceptions are mostly more positive than the students'.

Damon Tringham examines how culture-specific items are detected and understood when reading a novel in the original language versus reading it as a Finnish translation. He uses the novel *Jingo* by Terry Pratchett as an example in the study. Half of the students participating in the study read extracts of the novel in English, and the other half read the corresponding text extracts in Finnish. In the following survey participants were asked whether they identified and understood the culture-specific references in the extracts. The results show that most of the references are not identified by either group.

The last, non-peer reviewed part of this volume begins with the article of **Ritva Hartama-Heinonen, Tiina Holopainen, Anne Ketola, Kaisa Koskinen, Tutta Saalin** and **Liisa**

Tiittula on the 2018 Autumn Seminar in Helsinki, organized by the Section for Teachers and Researchers of the Finnish Association of Translators and Interpreters. The theme of the seminar was the state-of-the-art and the future of translator education. The article focuses on the activities and discussions in four thematic groups, including theme-related presentations: doctoral training, distance teaching and learning, inter-university co-operation and profiling, and work practice.

The second article, written by **Reeta Holopainen**, deals with the Finnish translation of Zacharias Topelius' schoolbook *Naturens Bok*, which was translated into Finnish as *Luonnonkirja*. The article focuses on the translation of natural science terms, approaching them from the viewpoint of scientific editing and commentary. According to Holopainen, scientific terms translated in *Luonnonkirja* had multiple parallel alternatives in the sources from the 19th century. A further study could therefore look into the changes in the language and special field terms in *Luonnonkirja* during the period of 1860–1929.

The third article by **Marja Kivilehto** examines the peer reviewing process of translation studies journals and investigates how openly information on this process is available. Peer reviewing is an essential part of the publication process of scientific articles, but it has not received much scholarly attention in the field of translation studies. Based on descriptions available on the web pages of translation studies journals and answers from journal editors, there are differences in both the peer reviewing practices and policies of the journals, as well as in how openly they are described for e.g. potential authors.

The fourth article in this part is published posthumously. The author, **Ossi Kokko**, passed away at the final stage of the editing process. Kokko's colleagues Sakari Katajamaäki and Reeta Holopainen kindly took care of finalizing the article. In this article, Kokko examines from a text-critical vantage point the biblical quotations in the Swedish editions of Zacharias Topelius' *Boken om Vårt Land* and in their translations into Finnish, *Maamme kirja*. The comparison between the versions illustrates the impact that Bible translations had on the quotes, but also shows the ways in which they had no impact. A central observation is that the Finnish versions published after Finland became independent are not translations from Swedish, but are based on earlier Finnish editions.

Simo Määttä, Riitta Ylikomi and **Eeva Puumala** deal with vicarious traumatization that interpreters may experience as a result of interpreting in psychologically challenging situations. The article is based on a workshop. The authors present three cases of emotionally challenging interpreting situations and reactions elicited by them at the workshop. They also describe the mechanisms and symptoms of vicarious traumatization and techniques to prevent it.

The final article in the non-peer reviewed section by **Svetlana Probirskaja** brings forth lay interpreters' negative experiences of interpreting. In her article, Probirskaja discusses the significance of lay interpreting in the field of translation and interpreting, concluding that in certain circumstances using a lay interpreter may be a justified choice and could perhaps be preferred to a professional interpreter. However, further studies are needed to shed more light on this practice.

□ □ □

We would like to extend our warmest thanks to all the *MikaEL* contributors. As is customary, the ultimate responsibility for the content, style and language of each article rests with the individual writers, but every effort has been taken to ensure the high quality of this volume. The editors are also most grateful to the members of the Editorial Board and to the anonymous peer reviewers. Without their invaluable efforts, this fourth peer-reviewed volume of *MikaEL* would not have come into existence.

At the moment of writing this editors' note for the *MikaEL12*, it is only a few days until the XVII KäTu Symposium that will take place in Tampere with the theme ***The Spaces of Translation and Interpreting***. We look forward to reading contributions on this theme in the next volume of *MikaEL*, to be published in spring 2020.

Wishing you a most enjoyable read,

Ritva Hartama-Heinonen, Marja Kivilehto, Minna Kujamäki and Katja Vuokko